

Lærervejledning til *Sommervenner*

Et undervisningsforløb af
Trine May

CARLSEN *Ekstra*

carlsensekstra.dk

Sommervenner er en smuk, stilfærdig og sansemættet bog, der i ord og billeder fortæller historien om et venskab, der langsomt opstår mellem pigen Iris og den ensomme, indesluttede mand Axel.

Under den sparsomme tekst og de ret mærkværdige billeder gemmer sig en større fortælling om stærke følelser som ensomhed, sorg og vrede – og om livsfaser, udvikling, alderdom – og om at blive valgt fra – og til.

Billedbogen rummer mange dobbeltheder: Der er noget gammeldags over bogens fysiske udtryk: Det gulnede kardus-agtige papir, de grå-brune, støvede farver; og de store billeder af blomster, sommerfugle og organer kan lede tankerne hen på gamle anskuelsestavler. Men samtidig er der, hvad fortællemanér angår, tale om en hypermoderne og kompleks billedbog – og det gælder både for både tekst- og billedside:

Verbalteksten er sparsom og stiller høje krav til læserens inferensdannelse, for meget ligger udtalt mellem linjerne. Fx er der ingen præsentation af fortællingens personer. Vi møder den ene af de to hovedpersoner på første opslag med ordene *Hun går den vej hun altid går*. Først på sidste opslag får vi pigens navn: Iris. Og undervejs, inden vi når dertil, har vi på billederne set adskillige iris-blomster og iris-sommerfugle – nogle gange hver for sig, nogle gange i sammensmeltning – og ofte også i sammensmeltning med pigen Iris. Nogle gange er de fuldt udviklet, andre gange i en udviklingsproces.

For at forstå fortællingen må læseren koble de små hints, vi løbende får præsenteret i verbalteksten. Gradvist får man som læser skabt et indre billede af Axel, som en ensom mand, der aldrig får besøg af sine voksne børn, der har mistet både sin kone og alle sine venner. Konen er død, vennerne har droppet ham. Det hele er resulteret i en gordiske knude, der er uløselig, hvilke de mange surrealistiske billeder spiller med på, se fx billedet på opslag 5. Men som i megen anden af tidens børnelitteratur, er det et barn, der kan hjælpe til at få løst knuden.

Verbalteksten har desuden en del ord og udtryk, der skal læses med for-dobling. Og som noget helt særligt indgår verbalteksten i billederne, og indimellem bliver ordenes grafiske udtryk et billede i sig selv. Det får visse passager til at ligne konkret poesi. Og læser man indholdet i disse, er teksten også ganske poetisk. Se fx opslag 1.

Billedbogen kan således læses og fortolkes på flere niveauer og kan derfor indgå i undervisningen på forskellige klassetrin. Den kan læses helt konkret som en fortælling om venskab på tværs af alder – og den kan læses

allegorisk, hvor især billedsiden gemmer på utallige symbolske lag, der kan åbne for flere fortolkninger.

Udover at give eleverne kendskab til litteratur, kan den også danne afsæt for den enkelte elevs refleksioner og klassens drøftelser om emner som ensomhed, venskab, livsfaser, familieliv m.v.

Forløbet her er målrettet 1.-4. klasse, hvilket er en bred målgruppe, men da alle samtaleoplæg og aktiviteter er forholdsvis åbne, kan de tilgås og besvares på flere niveauer. Naturligvis kan der vælges fra og til blandt de forskellige opgaver, afhængig af klassetrin og den enkelte elevs faglige formåen.

Der lægges op til, at læreren, uanset klassetrin, læser fortællingen op for eleverne, der samtidig følger med i bogens billeder og tekst. Da billederne ikke udelukkende fungerer som illustrationer af verbalteksten, men i høj grad udvider denne og tilføjer historien flere lag, er det vigtigt, at der under oplæsningen gives tid til, at eleverne kan dvæle ved de mange smukke billeder undervejs og koble dem med verbalteksten. Af samme grund er det mest hensigtsmæssigt, at hver elev har et eksemplar af bogen. Alternativt kan eleverne sidde i mindre grupper under oplæsningen og fx være fire elever om én bog.

Forløbets struktur

Forløbet er struktureret over den velkendte tredeling før, under og efterlæsning.

1. Før du oplever historien

Forklar klassen, at de skal arbejde med en billedbog, men før de ser den, skal de associere individuelt på ordene *sommer* og *venner*. De kan tegne, skrive eller begge dele, afhængig af klassetrin, men uanset hvad, så opfordr dem til at benytte farver de synes udtrykker deres forhold til ordet, således at de erfarer, at farver kan have betydning og fx være stemningsskabende. De fleste vil sikkert tænke på lyse og glade farver i forhold til begge ord.

Efterfølgende skal eleverne udveksle deres tanker om ordene i grupper. I de helt små klasser vil det være hensigtsmæssigt at have en fast struktur på sådanne gruppesamtaler. Fx ved at der afsættes et fast tidsrum, fx et halvt eller et helt minut, til hver elevs præsentation af sine tanker. Når de

på denne måde har lært at veksle mellem at ytre sig og at lytte, kan man eferhånden lade dem kommentere hinandens indlæg.

Efter enhver gruppesamtale samles der op i plenum.

Forklar nu klassen, at en billedbog har

- forside og bagside (også kaldet omslag)
- forsats
- titelblad
- en række opslag (denne billedbog har 12)
- bagsats

Vis de enkelte dele for klassen det med bogen *Sommervenner*.

Inden første oplæsning sporer eleverne sig ind på deres forventninger til fortællingen. De har allerede associeret på titlen, og nu skal de studere bogens omslag. Spørgsmålene til for- og bagside kan med fordel drøftes i makkerpar, inden de tages i plenum.

Allerede på forsiden kan man fornemme det surrealistiske billedunivers, idet størrelsesforhold og proportioner er sat ud af spil: En blomst er så kæmpestor, at den kan fungere som en parasol for de to personer på bænken, ligesom også sommerfuglen er uforholdsmæssig stor. Også hvad angår personernes kroppe er proportionerne ikke helt realistiske. Ved at gøre meget ud af samtalen om forsidebillede, forsats og titelblad, vil eleverne erfare, at det er værd at bruge tid på at nærstudere alle billeder i bogens forløb.

2. Mens du oplever historien

Billedbogen læses op for klassen to gange. Første oplæsning foregår uden afbrydelser, men hvor den enkelte elev forsøger at koble tekst og billeder med hinanden. Forklar eleverne på forhånd, at der bliver rigelig tid til at stille og svare på spørgsmål senere, men allerførst skal de opleve fortællingen helt 'ren' uden samtaler undervejs.

På de 11 første opslag er store helsidesbilleder placeret på højresiderne, mens venstresiderne indeholder både ord og billeder. På sidste opslag er det omvendt. I flere tilfælde blander ord og billeder sig med hinanden på venstresiderne, sådan at ordene indgår i billederne (opslag 5-10), og indimellem udgør ordene alene gennem den grafiske opsætning et billede i sig selv. Det ses på de tre første opslag.

I det hele taget er billederne værd at gå på opdagelse i, for som nævnt gemmer de på mange detaljer, der kan have flere betydninger. På forsatsen, på titelbladet og gentagende gange i fortællingens forløb ser vi samme motiv: en pige, der smelter pigen sammen med en blomst; blomsten er en iris, og pigen i fortællingen hedder som nævnt Iris. På sidste opslag ses igen motivet, men her viser billedet udviklingen til en sommerfugl – og sommerfuglen er en iris.

Ligesom billedsiden kan synes 'svær' og 'voksen', er der også i bogens verbaltekst en del ord og udtryk, som nok kan synes hverdagsagtige for voksne, men som børn i indskolingsalderen kan have svært ved at forstå betydningen af. Nogle forekommer allerede på bagsideteksten, andre i løbet af selve fortællingen. Alene bagsidetekstens udtryk *en varm billedbog* skal læses med fordobling.

Første oplæsning efterfølges af en kort klassesamtale om elevernes umiddelbare opfattelse af og reaktion på fortællingen.

Herefter følger endnu en oplæsning, hvor der er indlagt samtaleoplæg og aktiviteter ved hvert af de 12 opslag. Disse samtaler og aktiviteter drejer sig dels om opslaget konkrete handling, herunder ord og udtryks betydning, og dels om hvordan ord og billeder spiller sammen på opslaget og både hver for sig og sammen bidrager i kommunikationen.

Der er mange spørgsmål, så varier måden, de skal drøftes på. Nogle gange kan eleverne drøfte spørgsmål i makkerpar, andre gange i grupper, andre igen i klassesamtaler. Til mange af spørgsmålene skal eleverne skrive og/eller tegne, hvad de tænker, og hertil er der afgrænsede bokse, der kan fungere som stilladser for den enkelte elevs refleksioner.

3. Efter du har oplevet historien

Efter denne anden oplæsning er seks aktiviteter, der handler om billedbogen som helhed:

Vælg et ord, Personer, Billeder, Temaer, Fortæl om bogen, Foldebog – og til sidst perspektiveres der til *Vennesangen*.

Disse aktiviteter kan opfattes som et idekatalog, hvorfra man plukker det, der passer til den klasse, man underviser.

Hvad angår foldebogen: Her skal hver enkelt elev vælge et af billedbogens 12 helsidesbilleder og bruge det som baggrundsbillede i en meget enkel

foldebog, hvori deres vigtigste pointer om billedbogen samles. Foldebogen her er således ikke den enkelte elevs samlede analyse af billedbogen, som det ofte er tilfældet med foldebøger; de analytiske dele er foregået på kopiarkene, mens denne foldebog indeholder de vigtigste pointer om bogens handling, tema, personer og udtryk.